

# **Rákó Erzsébet és Soós Zsolt (2017): Kihívások és válaszok – Tanulmányok a szociálpedagógia területéről**

Debreceni Egyetemi Kiadó

**Nagy Annamária**

[n.panka18@gmail.com](mailto:n.panka18@gmail.com)

SZTE JGYPK Alkalmazott Pedagógiai Intézet



A jelen írásban ismertetendő tanulmánykötetet a szerzők három nagyobb fejezetre osztották. A következőkben ezeket szeretném bemutatni, kiemelve azon részeket, amelyek legjobban felkeltették érdeklődésemet, tekintve, hogy ezek hasznos információval szolgálhatnak a pályakezdő szociálpedagógusoknak. Az első fejezet a szociálpedagógiai képzés új kihívásaira összpontosított.

Elsőként a duális képzésről esett szó, melyet kétféle nézőpontból közelített meg a tanulmány. Először a szociális szakmában dolgozók oldaláról, majd a hallgatók véleményét is bemutatták. Az előnyökhöz sorolták, hogy a duális képzés megvalósulása esetén a hallgatók teljesebb képet kapnának a szociális rendszernek a működéséről, az elmélet és a gyakorlat jobban egymásra tudna épülni, illetve a hallgató már a képzés során elsajátíthatná az elvárt munkakultúrát és hozzáállást. Fontos, hogy a friss diplomásoknak kevesebb 'aha' élményük lenne, ha az elméleti tudás megszerzése párhuzamosan zajlana a gyakorlatba helyezéssel. A gyakorlatiasabb beállítottságú egyéneknek is megkönnyítené a tudás elsajátítását, ha tapasztalatok megszerzésével tanulhatnának.

A hátrányok közé sorolták azt, hogy a hallgatóknak túl korán kellene szakterületet választaniuk, mert csak a már ismert területekből állna módjukban választani, holott lehet, hogy egy másik szakterületen jobban helyt tudnának állni, ám azt az irányt csak a későbbi tanulmányaik során ismernék meg. A megkérdezett vezetők úgy nyilatkoztak, hogy – a megfelelő feltételek biztosítása esetén – a duális képzés több előnnyel járna, mint hátránnyal. A hallgatók közül többen is úgy vélekedtek, hogy hasznos lenne, ha már szakirányú munkákat tudnának végezni, hiszen a tanulmányaik mellett dolgoznak is.

Hallgatóként nekem is az a véleményem, hogy ha elindult volna ez a képzési forma, akkor szívesebben vettem volna részt ebben, tekintve, hogy a tanórák mellett nehéz olyan munkát találni, amely összeegyeztethető lenne a nappali tagozatos tanulmányi renddel. Azonban, ha a levelező tagozatot választják azok a diákok, akik munkát szeretnének vállalni, kimaradnak nagyon sok, az Egyetem által rendezett programból. Így nem tudják diákként megélni ezeket az éveket.

Tekintve, hogy a szociálpedagógusi pálya esetén egy hiányszakmáról van szó, úgy vélem, hogy az említett képzési forma megvalósulása minden résztvevő számára nyereséget jelentene. A munkáltatónak is előnyös lenne, mivel kisebb anyagi befektetéssel járna ezen munkaerő finanszírozása, illetve a munkavállalónak (diáknak) is hasznos lenne a már említett tudás a tapasztalatszerzés érdekében. A tanulmányban megkérdezett diákok egy része viszont ezt hátrányként fogalmazta meg. Tartanak attól, hogy a kötelezettségek miatt túl sok idejüket venné el a munka, ez pedig a tanulás rovására menne, ezért csupán azzal a feltétellel vállalnák, ha adott esetben ki lehetne lépni belőle.

A második fejezet a Szociálpedagógia képzés felhasználói csoportjai címet kapta. Ez a kötet rész bemutatja a fiatalok megváltozott szocializációs környezetét, valamint azt, hogy a fiatalok fejlődése hogyan változott az elmúlt harminc évben, illetve hogyan alakultak át a „megszokott” életszakaszok.

A szerzők kiemelik, hogy az oktatási rendszer átalakulásával és az oktatási idő megnövekedésével csökken a család szerepe a fiatalok szocializációjában. A szabadidős tevékenységek piacfüggő átalakulása már általános iskolás korban megmutatkozik. A gyerekek már ilyen fiatalon elkezdik az olyan, felnőttekre jellemző (szabadidős) tevékenységeket, mint például a dohányzás, szórakozóhelyekre járás, alkoholfogyasztás, droghasználat. A korábban irreverzibilisnek mondott tevékenységek manapság már nem ennyire egyértelműek. Somlai Péter szerint a felnőtté válásnak négy dimenziója lehet: amikor az embernek gyereke születik; amikor a kamasz elköltözik otthonról; amikor a kamasz elköltözik otthonról és saját háztartása lesz; amikor valaki megházasodik (Somlai, 2006). Somlai kiemeli, hogy korábban, ha valaki befejezte tanulmányait, nem kezdte azokat újra. Ezért mérföldkőnek számított az egyén életében. Napjainkban szinte „divattá” vált, hogy a fiatalok kihagyják néhány évet a felsőoktatási tanulmányaik megkezdése előtt, majd a kihagyás után folytatják tanulmányaikat. Az is gyakori jelenség, hogy ha ma elköltözik valaki a szülői házból – például a tanulmányai miatt –, számos esetben előfordul, hogy később ismét hazaköltözik. Az első elköltözés már nem tekinthető olyan egyértelműen mérföldkőnek.

Az oktatási rendszerben töltött idő meghosszabbodásával az egyes életesemények egymásutánosságát az életesemények egymásmellettsége váltja fel. A fiatalok sokszor már a tanulmányaik befejezése előtt munkába állnak, a házasságot helyettesíti az állandó partnerrel való együttélés, mely egyre fiatalabb korban következik be. És bár az individualizáció során a család veszített a funkciójából, mégis a fiatalok több ideig szorulnak rá a szülők anyagi támogatására. Ennek oka a már említett életesemények egymásmellettsége: a fiatalok még nem rendelkeznek állandó munkával, így az ezzel járó jövedelemmel sem, viszont ezzel párhuzamosan a tanulmányaik ideje kitolódott (Arnold, 2011). Borza (2012) kiemeli, hogy egy igen ambivalens jelenségről beszélünk: a fiatalok életkoruk tekintetében már felnőtteknek számítanak, de mivel nincsen állandó munkahelyük és jövedelemforrásuk, a család eltartottként tekint rájuk, mivel vagy visszaköltöznek a szülői házba, vagy el sem költöznek onnan, így a szüleik anyagi forrásaira kell támaszkodniuk. Ezen folyamatok hatással lehetnek mind a fiatalokra,

mind pedig a felnőttekre. A segítő mindennap találkozhat a fenti változások hatásaival, következményeivel. A társadalmi változások és az életciklusok módosulásának ismerete, megértése elősegíti a fiatalok életében bekövetkezett problémák megoldását, növeli a segítő tevékenység hatékonyságát.

A harmadik fejezet lényeges kérdése, hogy: Miért veszít a házasság a népszerűségéből? Számталanszor észrevehető a fiataloknál, hogy vagy házasság nélkül, vagy egyáltalán nem vállalnak gyermeket. Leendő szociálpedagógusként sok esetben találkozhatunk hasonló jelenséggel, így fontos még idejekorán tisztában lenni ennek hátterével. A miérteket két csoportra osztották. Az egyik a kulturális okok színtere, a másik a demográfiai oldal. A kötet ezen része a kulturális okokon belül is még két különböző álláspontot említ. Az egyik oldal azt képviseli, hogy csökkent a kultúra emberekre gyakorolt hatása, sokat veszítettek jelentőségükből azok az értékek, melyeket az emberek a családhoz kötnek. Ezt azzal magyarázzák, hogy az egyének az utóbbi években az önmegvalósításra törekkenek, és ez veszi át a családalapítás helyét. Kevésbé hisznek a házasság fontosságában, sokkal inkább abban, hogy az önmegvalósítás házasság nélkül is kivitelezhető. A mai társadalom egy gyermekre a családban „zavaró tényezőként” tekint, mely útjában áll a felnőttek megszokott életmódjának, önmegvalósításának. Ezért a gyermekvállalási kedv is egyre csökken, ebből következik, hogy a házasság fontossága is értékét veszti (Carlson, 2005). A kulturális okok másik iránya szerint a házasságkötések számának visszaesését az magyarázza, hogy túlságosan nagyra értékeli a házasságokat (Gibson-Davis, Edin és McLanahan, 2005). A tanulmányban összefoglalják, hogy miért a szegényebb társadalmi csoportok körében figyelhető meg elsősorban a házasságok számának a visszaesése. Sokan nem akarnak addig elköteleződni a házasságban, amíg nem teremtik meg maguknak a megfelelő pénzügyi hátteret, illetve érzelmi biztonságot. Tehát az emberek szeretnének ugyan megházasodni, de magasak az elvárásaik, melyeknek nem biztos, hogy meg tudnak felelni. Amíg nem érzik magukat anyagilag felkészülve a házasságra, addig nem szívesen vállalják fel ennek kötelezettségeit. Itt nagyon fontos megemlíteni Becker (1981) írását. Az elmélet kiindulópontja az úgynevezett „maradi álláspont”, miszerint a férfi a munkaerőpiacon szerzett jövedelemből a család anyagi biztonságát, míg a nő az otthoni jólétet biztosítja. A változáshoz nagyban hozzájárult az, hogy napjainkban a nők keresete megközelíti a férfiakét, így a házasság már közel sem annyira térül meg anyagilag, mint korábban. Fontos megemlíteni, hogy a házasságkötések számának csökkenése inkább az alacsonyan iskolázott, szegényebb társadalmi körökben figyelhető meg. Ebből arra következtetnek, hogy a házasságkötés lehetőségénél már a férfiak is számításba veszik, hogy a nőtől milyen anyagi hozzájárulásra számíthatnak. A tanulmány kifejti azt is, hogy a magasán iskolázott nők könnyebben kapnak házassági ajánlatot (Becker, 1981).

A kötetet nagyon fontos olvasmánynak tartom, főleg azok számára, akik segítő munkában kívánnak elhelyezkedni. Először is nekik mindenképpen tisztában kell lenniük a felmerülő kérdések/problémák okaival. Fontos, hogy az egyre rohamosabban változó világban a segítő fel legyen készülő a változások következményeire. Ezen könyv több

olyan kérdést is felvet, melyeken hasznos lehet elgondolkodni, illetve a figyelmes olvasó a már meglévő kérdéseire is válaszokra lelhet. A szociálpedagógusok eszköztárához számos tudományterületről – szociológiából, pszichológiából, pedagógiából – emel be fontos ismereteket. A kötet tartalma bizonyítja, hogy a szerzők törekedtek a széles látókör biztosítására, valamint arra, hogy nyitott szemléletet közvetítsenek az olvasónak. Az ismereteken túl a könyv támogatja olyan szakmai készségek (skillek) kialakulását is, mint a megértés és elfogadás, összességében pedig hozzájárul a kompetens szakmai tudás létrehozásához.

## Irodalom

- Arnold Petra (2011): A szülői háztól való leválás és a drogfogyasztás vizsgálata a fiatal felnőtt populáció körében. In: Bauer Béla és Szabó Andrea (szerk.): *Arctalan (?) nemzedék. Ifjúság 2000–2010*. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, Budapest. 185–208.
- Becker, Gary S. (1981): *A Treatise on the Family*. Harvard University Press, Cambridge.
- Borza Bianka (2012): A felsőoktatás és a munka közötti átmenet. *Metszetek*, 2012/4–2013/1. 203–215.
- Carlson, Allan (2005): *Fractured Generations: Crafting a Family Policy for Twenty-First Century America*. Transaction Publishers, New Brunswick, New Jersey.
- Gábor Kálmán (2006): Fordulat az ifjúságszociológiában. Új kiindulópontok. In: Gábor Kálmán és Jancsák Csaba (szerk.): *Ifjúságszociológia*. Belvedere Meridionale, Szeged. 9–16.
- Gibson-Davis, Christina M., Edin, Kathryn és McLanahan, Sara (2005): High Hopes but Even Higher Expectations: The Retreat from Marriage among Low-income couples. *Journal of Marriage and Family* **67**. 1301–1312.
- Jancsák Csaba (2013): *Ifjúsági korosztályok korszakváltásban*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest.
- Somlai Péter (2006): *A felnőtté válás felé*. MTA Jogtudományi Intézete és az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium konferenciája. 2006. december 8. [https://szociologia.hu/dynamic/SomlaiP\\_tanulmany.pdf](https://szociologia.hu/dynamic/SomlaiP_tanulmany.pdf) (2025.01.02.)